

CÀDEC

(*Juniperus oxycedrus*)

Nom comú català: Càdec de mar.

Nom comú castellà: Cada, enebro marítimo, rojo o de la miera, oxicedro.

Distribució: Regió mediterrània.

Biologia: *Família Cupressaceae. Època de floració de març a maig.*

El càdec és un arbre d'aspecte arbustiu, d'1 a 8 m d'alçada, amb una ramificació densa de les branques. La seva copa sol presentar una forma cònica i punxeguda. Les branques joves normalment pengen, donant a la planta un aspecte "despentinat". Les fulles són perennes, amb forma d'agulla i punxents, verticil·lades en grups de tres, i tenen dues línies blanques a l'anvers. És una espècie dioica (sexes separats), hi ha peus masculins i femenins. Els fruits són gàbuls, de 6-15mm de diàmetre, de color verdós al principi, i es tornen marronsvermells al madurar.

Hàbitat: Pròpia dels alzinars, suredes, màquies i de les garrigues de la terra baixa mediterrània. El bosc format per càdecs s'anomena cadequer. Suporta bé els sòls pedregosos i els climes secs, des del nivell del mar fins als 1000 m d'altitud.

Usos i propietats: La seva fusta, aromàtica, de color vermellós, de gra fi i molt resistent a la putrefacció, s'utilitza en l'ebenisteria. Es cultiva com a ornamental pel seu fullatge dens i per a formar tanques vegetals. Se n'extreuen olis essencials, usats en medicina. Els fruits s'usen per a aromatitzar la ginebra i com a condiment alimentari.

Observacions: Es pot diferenciar del ginebró (*Juniperus communis*) perquè aquest té una única línia blanca a l'anvers de les fulles.

Organitza:

BIOSFERA
EDUCACIÓ AMBIENTAL CONSERVACIÓ RECERCA

Amb el suport:

 CaixaBank

ARGELAGA NEGRA

(*Calicotome spinosa*)

Nom comú català: Argelaga negra, argelaga marina, bàlec, gatosa negra.

Nom comú castellà: Aliaga, aulaga negra, retama espinosa.

Distribució: Regió mediterrània occidental.

Biologia: *Família Fabaceae. Època de floració de març a agost.*

És un arbust petit, d'1 a 2 m d'alçada, molt característic per les seves espines. La ramificació de les branques forma un arbust dens i amb poques fulles. Les seves fulles caduques són compostes, totes trifoliades, i presenten els folíols peciolats i petits, de color verd fosc, ovats, obtusos, que quan s'assequen es tornen negres. Flors grogues, papilionades, solitàries o en petits grups. Fruit en llegum de color verd, de 2 a 5 cm de llargada, que es torna negre quan madura i conté de 3 a 8 granes.

Hàbitat: Pròpia dels alzinars, suredes, garrigues, màquies i de les brolles de la terra baixa mediterrània. Suporta bé els sòls rocosos o arenosos, sempre ben drenats. Prefereix els terrenys silícics en climes secs i assoleïats, des de ran de la mar fins a la muntanya baixa.

Usos i propietats: Es cultiva com a planta ornamental, la seva floració és molt vistosa i duradera.

Observacions: Les plantes lleguminoses, com ara l'argelaga negra, són capaces de fixar el nitrogen al sòl, gràcies a unes bacteries simbiòtiques presents a les seves arrels.

FITXA N°3

Plantes autòctones
del Garraf

ESTEPA BLANCA

(*Cistus albidus*)

Nom comú català: Estepa blanca, bordiol blanc.

Nom comú castellà: Estepa blanca, fina, margalidera, jaguarzo blanco.

Distribució: Regió mediterrània occidental, des del nord d'Itàlia fins al sud de Portugal.

Biologia: *Família Cistaceae. Època de floració d'abril a juny.*

És un arbust llenyós i petit, de 20 a 100 cm d'alçada. Les fulles són perennes i de color verd grisenc (ja que estan cobertes per pèls blancs), la qual cosa li dóna el nom *albidus* i la diferencia d'altres estepes. Les flors són grosses i vistoses, d'uns 5 cm de diàmetre, són rosades i tenen els pètals lleugerament arrugats. Els fruits són una càpsula ovoide que conté nombroses llavors.

Hàbitat: Pròpia de brolles i matollars, dels alzinars i suredes esclarissades o degradades de la terra baixa mediterrània. Molt ben adaptada als terrenys secs i assolats, de climes càlids, des de ran de mar fins a la muntanya baixa.

Usos i propietats: Es cultiva com a planta ornamental, la seva floració és molt vistosa i duradera i requereix un manteniment baix. Les seves branques i fulles produeixen resines aromàtiques de propietats balsàmiques. Les seves llavors contenen materials feculents i en alguns indrets, com ara al Marroc, s'utilitzen per a mesclarles amb farines panificables.

Observacions: Totes les altres estepes tenen flors de color blanc, com per exemple l'**estepa borrera** (*Cistus salviifolius*) i l'**estepa negra** (*Cistus monspeliensis*), les quals també són presents al Cap de Creus. Les seves flors solen produir poc nèctar i són pol·linitzades per coleòpters i borinots.

Organitza:

BIOSFERA
EDUCACIÓ AMBIENTAL CONSERVACIÓ RECERCA

Amb el suport:

 CaixaBank

Projecte EXOGARRAF. Sensibilització ambiental i erradicació de plantes exòtiques invasores per a la conservació dels espais naturals de la costa del Garraf

BRUC BOAL

(*Erica arborea*)

Nom comú català: Bruc boal, bruc de pipes, bruc de soca, bruc mascle.

Nom comú castellà: Brezo, brezo blanco.

Distribució: Regió mediterrània.

Biologia: *Família Ericaceae.* Època de floració de febrer a maig.

És un arbust que pot fer més de tres metres d'alçada, molt ramificat i amb les tiges erectes. Les seves fulles són petites (com agulletes de 3 a 4 mm de llargada) i de color verd fosc. Les flors són petites i blanques, en forma de campaneta. Les flors poden arribar a ser molt abundants, de manera que el seu color blanc pot dominar el paisatge. El fruit és una càpsula molt petita.

Hàbitat: Pròpia de les brolles i matollars, i dels boscos esclarits de la terra baixa mediterrània. Prefereix els climes càlids, secs i assolejats.

Usos i propietats: El bruc boal té una fusta molt dura d'un color rogenc molt apreciat, també és molt bona com a combustible i per a obtenir carbó. S'ha utilitzat en medicina com a diurètic. La fusta de la seva arrel, en forma de bulb, és molt utilitzada en la fabricació de pipes de fumar.

Observacions: Es pot confondre amb el **bruc femella o d'escombres** (*Erica scoparia*). Els diferenciarem per les flors, que en el bruc mascle són més blanquinoses i s'agrupen d'una forma més compacta, i a més els extrems de les branques tenen pèls sobre la tija, mentre que el bruc d'escombres no té pèls a les branques. La **bruguera** (*Erica multiflora*) es diferencia bé per la seva floració a la tardor i les flors rosades.

SALICORNIA

(*Salicornia europaea*)

Nom comú català: salicorn, salicòrnia, salicor, ballester, barrella, herba salada, salsora o cirialera.

Nom comú castellà: barrilla, salicor, perejil de mar

Distribució: Regió mediterrània.

Biologia: *Família Amaranthaceae.* Època de floració entre agost i octubre. És una planta anual de talls suculents, articulats, d'un color verd brillant, que pot mesurar fins a uns 40 cm d'alçada, ramificada, amb branques erectes. Les fulles són quasi imperceptibles ja que són molt petites, carneses, oposades i enganxades al tall. Les flors són molt petites i gairebé no es diferencien de les fulles. Es disposen de 3 en 3.

Hàbitat: Es troba en tot el litoral en llocs amb sols salins i periòdicament inundats per aigua

Usos i propietats: La salicòrnia té diferents usos, antigament la planta es cremava per obtenir les cendres, riques en sosa, amb les quals es feia sabó i vidre. També té usos culinaris ja que la salicòrnia és comestible ja sigui crua o cuinada i usos medicinals ja que és una planta rica en sals com el iode, el sodi i el potassi.

Observacions: Hi ha moltes espècies de salicòrnia a Catalunya, la majoria protegides ja que són vulnerables a desaparèixer per la pèrdua del seu hàbitat.

Organitza:

BIOSFERA
EDUCACIÓ AMBIENTAL CONSERVACIÓ RECERCA

Amb el suport:

 CaixaBank

FITXA N°6

Plantes autòctones
del Garraf

Projecte EXOGARRAF. Sensibilització ambiental i erradicació de plantes exòtiques invasores per a la conservació dels espais naturals de la costa del Garraf

LAVANDA

(*Lavandula stoechas*)

Nom comú català: espígol, espígol ver, espic, espígol d'estiu, espigola, barballó.

Nom comú castellà: lavanda, alhucema, espliego o cantueso.

Distribució: Oest de la conca mediterrània.

Biologia: *Família Lamiacies. Època de floració a partir del mes de juny.* és un arbust de 0,30 a 1 m d'alçada, de tija molt ramificada i grisenca, la tija de la qual és quadrangular, tret característic de la família. La tija és erecta i d'aquesta surten unes branques herbàcies amb angle ascendent, en les quals hi ha unes fulles. Les fulles, d'uns 2–3 mm d'amplada, són linears, senzilles, amb un nervi central, estretes, aromàtiques, disposades de manera oposada sobre la tija, amb marge sencer, de color verd, amb poc de pèl i amb glàndules d'oli essencial al revers. Les inflorescències, utilitzades per les seves substàncies, són espigues terminals amb un peduncle de 10-15 cm.

Hàbitat: pròpia de la muntanya mitjana, generalment per sobre dels 600 metres d'altitud. Prefereix els climes càlids, secs i assolellats.

Usos i propietats: Tradicionalment, s'usa una infusió de flors com a tranquil·litzant o inductor del son. S'obté l'oli essencial d'espígol i diversos perfums i colònies. També utilitzat per a perfumar la roba fent una pinya amb les fulles agrupades. La mel monofloral d'espígol, que és així considerada si la proporció del pol·len dins la mostra de mel que s'analitza és suficient, és molt. Repel·lent de mosquits; en canvi, atrau les papallones.

Organitza:

BIOSFERA
EDUCACIÓ AMBIENTAL CONSERVACIÓ RECERCA

Amb el suport:

 CaixaBank

JONC

(*Scirpoides holoschoenus*)

Nom comú català: junc o junc boval.

Nom comú castellà: junco agrupado o junco de churrero.

Distribució: Regió mediterrània.

Biologia: *Família Cyperaceae. Època de floració entre primavera i estiu.*

Planta perenne amb tal de secció circular desprovada de fulles, aquestes s'han reduïts a unes baines situades a la base, que a l'envellir deixen un reticle fibrós. La inflorescència és lateral, formada per caps globós que agrupen nombroses espigues de 2,5-4 mm. El fruit és una càpsula de color marronós.

Hàbitat: Espècie cosmopolita. En zones humides i en lloc on algun dia, l'aigua va estar present de forma habitual.

Usos i propietats: Els talls de la planta es fan servir per fer cistells.

Observacions: La mata de junc és una metàfora de la Crònica de Ramon Muntaner (1328), que expressa poèticament la força de la unió utilitzant aquesta espècie:

- I si algú em demana: "En Muntaner, quin és l'exemple de la de mata de junc?", jo li respondré que la mata de junc té una força que, si tota la mata lligueu ben fort amb una corda, i tota la voleu arrencar ensems, us dic que deu homes, per molt que estirin, no l'arrencaran, encara que alguns més s'hi possessin; i, si en traieu la corda, de junc en junc l'arrencarà tota un minyó de vuit anys, que ni un junc no hi quedarà".

MARGALLÓ

(*Chamaerops humilis*)

Nom comú català: bargalló, garballó, palma nana, palma margallonera, palmera borda o d'escombres, palmissera i palmissonera.

Nom comú castellà: palmito o palmera enana.

Distribució: Regió occidental de la mediterrània.

Biologia: *Família Arecaceae. Època de floració a la primavera.*

És una planta poligamodioica (generalment, és dioica). Sovint, fa rebrots a la base a conseqüència de la destrucció del tronc per acció humana o dels incendis, als quals és, però, molt resistent. Té fulles grosses, en forma de ventall (palmatisectes), amb pecíols proveïts d'espines vulnerants, flors grogues en raïms densos i fruits semblants als dàtils. Els fruits, dàtils vermellorsos, són dits fulloles, violes o palmissons, i gínjols a l'Alguer. La palma de margalló que encara no ha obert és dita ullol. La part superior del bargalló, que no és mengívola, és la bonissa.

Hàbitat: És una planta pròpia del litoral i el prelitoral i és inexistent a les terres de l'interior.

Usos i propietats: Les fulles, tallades tendres i assecades posteriorment, s'usaven antigament per a la confecció d'escombres, estores, cabassos i altres estris domèstics. La medul·la o tronxo del margalló és comestible i se sol prendre barrejada amb mel. També són bons per menjar els dàtils

Observacions: Una qualitat particular del margalló és la seua resistència al foc: és una planta que rebrota amb molta facilitat després d'haver-hi hagut un incendi.